

Hele Kiisel

HELE KIISEL on paljude autasudega pärjatud matemaatikaõpetaja. 2015. aastal sai ta Vabariigi Presidendi hariduspreemia. Teda kiidavad nii tema õpilased, nende vanemad kui ka kolleegid ja sõbrad koolimatemaatika ühendusest. Ent mida Hele Kiisel kõigest selles ise arvab? Seda saab lugeda alljärgnevatest küsimustest ja vastustest. Küsijaks on ANNE AASAMETS.

Sinu kõige värskem autasu on presidendi hariduspreemia. Mis emotsioone see tekitas?

Tulin just Kurgjärvelt oma kooli matemaatikalaagrist, kui sain Piret Arukaevu e-kirjast teada, et olen saanud hariduspreemia. See võttis esialgu tummaks. Laupäeval poja perega oma sünnipäeva pidades avaldasin ka neile uudise. Mind rõõmustas, et õpetajatki märgatakse. Aga võtsin seda ka kui oma töö ilusat kokkuvõtet.

2012. aastal said Valgetähe V klassi teenetemärgi. Kas oled autasudega juba ära harjunud?

Olen saanud vist kõik võimalikud tunnustused. Olen olnud aasta õpetaja, aasta tegija, mulle on antud vilistlaskogu õpetaja elutööpreemia, Tartu linna õpetaja aastapreemia. Lisaks aukirjad olümpiaadidel võitnud õpilaste juhendamise eest. Suur tunnustus mulle kui matemaatikule oli Gerhard Rägo medal 1994. aastal. Sain selle suhteliselt noorena koos oma dekaani Erich Jõgiga, kes minu

jaoks oli ja on tõeline autoriteet. Praegu julgen ka ise tunnistada, et olen oma tööd hingega teinud. Tore, kui seda on märganud.

Kas õpetajat märgatakse piisavalt?

Veel mitte. Minister Ligi on öelnud, et oleme oma haridusega superliigas, kuid see kõrge tase ei kajastu õpetaja palgas. Palgatõusuga on aga kiire! Haridussilmast näeme, et matemaatikaõpetajatest on rohkem kui pooled vanuses 50+. On vaja uut vahetust, kuid praeguse palgaga noori õpetajaks ei meelita.

Peame ka ise probleeme julgelt tõstatama, sest haridusministeeriumis pole ühtegi ainespetsialisti, kes meie eest seisaks.

Kus sa õppisid ja mis sind matemaatika juurde tõi?

Õppisin Misso keskkoolis. Elasin 200 meetri kaugusel koolimajast ega saanud kunagi öelda, et mul jäi vihik koju, sest kohe oleks selle järele saadetud. Olin korralik koolilaps ja tegin kõik õigeks ajaks ära. Viiendas klassis tahtsin saada matemaatikaõpetajaks, kuuendas apteekriks, üheksandas dirigendiks. Lõpuks sai must ikkagi matemaatikaõpetaja. Põhikooliaegne pinginaaber oli õnnelik, et jäin keskkooli edasi ja tema ei pidanud uut pinginaabrit otsima.

Sa oled siis väikesest klassikollektiivist pärit?

Alustas meid 27, aga keskkooli lõpetas 18. Meil olid väga head õpetajad. Nad olid kõigepealt inimesed ja alles seejärel õpetajad. See oli Misso kooli fenomen ja sealt tuli päris palju õpetajaid. Mingil hetkel tehti meil vilistlaste seas analüüs ja selle tulemus oli, et 18% lõpetanutest oli läinud edasi õpetajaks. Eriline oli see, et abituriumis andis meile tunde ainult kolm naisõpetajat, ülejäänud olid kõik mehed.

Mis sind praegu matemaatika juures hoiab?

Matemaatika on mulle võluv mäng. Et seda võlu mõista, tuleb hakata väga lihtsaid asju õiges järjekorras ritta panema, mitte lihtsalt valemeid pähe õppida, teadmata, mida nendega peale hakata.

Kas sul ei ole olnud mõtet koolist loobuda ja n-õ elama hakata?

Kuna mul on esimene pension käes, siis võin mängida küll mõttega, et kui koolis midagi väga vastu hakkab, jään koju ja hakkan heaks vanaemaks. Aga praegu ma matemaatikat jätta ei kavatse.

Sa annad matemaatikatunde ka väljaspool kooli.

Olen juba pikki aastaid Tallinna Tehnikaülikooli eelõppeosakonnas riigieksamiks ettevalmistavaid kursusi läbi viinud. Aga koduõppe asjus peab mulle ikka väga naha vahele suutma pugada, et jutule võtaksin. Koolis on tunde palju ja koolimatemaatika ühenduse töö võtab väga palju aega. Tahan ka retsenseerida ja uusi ülesandeid koostada ning koolitusmaterjale kokku panna. Tahaksin teatris käia ja vanaema olla ning ema juurde jõuda.

Lastevanemad räägivad ikka, et nemad matemaatikat ei osanud ja nende lapsed samuti mitte.

See ei pruugi olla päritav. Enamasti on asi pigem viitsimises palju tööd teha. Ilma tööta ei saa matemaatikast õiget mõnu kätte. Küsimus on selles, kas suudan järjepidevalt tööd teha. Ma ei saa ju keeletundi ka minna, kui pole sõnu ära õppinud. Üldiselt ongi nii, et kes saab suvetöö matemaatikas, saab selle ka võõrkeeles.

Aga ma olen hirmus kuri meie poliitikute ja äriinimeste peale, kes kelgivad ajakirjanduses, et nemad matemaatikat ei osanud, aga vaadake, mis tublid inimesed nendest on saanud. Nad võiksid ikka tunnistada, et nende kõrval on tubli raamatupidaja või finantsist, kes matemaatikaoskust nõudva töö nende eest ära teeb. Ei tohi jätta muljet, et matemaatikat ei olegi vaja õppida!

Selliseid ärimehi on pankrotti ka läinud, ja mitte vähe.

On küll. Mõnikord julgen teha hundinalja, et SMS-laen selleks ongi välja mõeldud, et kontrollida, kas inimesel mõistust on või mitte.

Kas sul on matemaatikas ka oma lemmikteemad?

Mu lemmikud on planimeetria ja stereomeetria, kuid olen kõike nii pikalt õpetanud, et ülejäänud teemad on samuti omaseks saanud.

Kas õpilased on viimasel ajal palju muutunud?

Neil on tähelepanu ja püsivusega varasemast rohkem probleeme. Vahel mõni ütleb, et ta ju vaatab ja kuulab, kuid matemaatikas lihtsalt vaadates ja kuulates tulemust ei tule. Sama probleemi olen märganud täiskasvanutega näiteks koolitustel ka kuulatakse ja vaadatakse, kuid samal ajal on sülearvutis Facebook ja Gmail lahti.

Juhan Aru intervjuueeris ükskord Sirbis oma järeldoktorantuuri juhendajat Wendelin Wernerit. Kui Juhan küsis juhendajalt, kelle tütar on laulja, mis ühist on matemaatikal ja muusikal, siis ütles Werner: "Oi, nii palju on ühist – muudkui harjuta ja harjuta!" Ja lisas, et muusikast saab lihtsalt kuulates emotsiooni kätte, kuid matemaatikas kuulamisega kaugele ei jõua.

Mis on sinu jaoks koolirõõm?

Pidin ükskord tunni ajal Ahhaa keskuses ettekannet pidama. Õpilased jäid klassi iseseisvalt kordavaid ülesandeid lahendama. Kui tagasi jõudsin, oli kõik minu seitse meetrit tahvlit pilgeni täis kirjutatud. Küsisin, mis toimub. Nad olid teinud ülesannete lahendamise talgud. Kõik lahendati tahvlile, aidati üksteist ja parandati vastastikku vigu. Siis mõtlesin, et äkki ma olen tõesti midagi ära õpetanud ja nad saavadki hakkama!

Milline õpetaja sa oma õpilastele oled?

Püüan olla kõigepealt inimene. Räägime matemaatikatunnis ikka elust ka, arutame haridusprobleeme. Õpilased on natuke kursis, mis ma tegema pean ja millised probleemid matemaatikaõpetajatel on. Ma ei saa seda teha iga klassiga, aga mõni klass mõtleb väga asjalikult ja tuleb kaasa.

Kas nad oskavad ka head nõu ja teist vaadet anda?

Oskavad tõesti! Mõnikord kirjeldan neile mõnd probleemi, et äkki tuleb kellelgi hea mõte. Päris tihti on mõne päeva pärast tulnud oma ideelahendusega. Meie õpilased nõuavad õpetajalt palju, kuid on valmis ka vastu andma.

Mis on kolm asja, mis aitaks õpetaja autoriteeti tõsta?

Hea õpetamisoskus, head teadmised ja vääriline palk. Kui käisime Soomes, siis rääkisid sealsed õpetajad, et neilgi räägiti pikalt palkade tõstmisest, aga ükskord tehti asi lihtsalt ära ja kohe järgnes õpetajaameti maine tõus. Palk on näitaja paljude, ka õpilaste silmis.

Eestis sellist väärtustamist ei tunne. Kõik oskavad siin õpetamise kohta sõna võtta, uskudes, et õpetaja läheb kohe pärast tundide lõppu koju. Ilmselt peavad õpetajad ise ka rohkem selgitama, mis kell nad tegelikult koju lähevad ja millise töökoorma seejuures kaasa võtavad.

Kui oleksid haridusminister, mida sa esimese asjana teeksid?

Hoiaksin seda, mis toimib. Käisime 1995. aastal esimest korda Saksamaal ja sealse kooli õpetajad hoiatasid meid: ärge lõhkuge seda, mis toimib. Nemad olid seda Saksamaal juba teinud ja tulemuseks oli mittetöötav süsteem.

Aga mis meie teeme? Enamik Euroopat õpetab matemaatikat kahel tasandil ja meiegi oleme seda enam-vähem rakendanud. Nüüd aga nõutakse kahele eksamile mingit ühisosa. Õpetame erinevalt, aga küsida tahame ühtemoodi. Kuidas nii saab? Ei saagi. Kes õpib kitsast matemaatikat, see peaks tegema kitsa eksami, ja kes on valinud laia, see laia eksami.

Kust on tulnud Eesti matemaatika hea tase? E-eksami koosolekul vastas mu endine kolleeg Hannes Jukk sellele küsimusele nii: “Matemaatika head taset Eestis on laotud rohkem kui sada aastat, alates Gerhard Rägo naasmisest Eestisse. Oleks kuritegu seda lammutama hakata.”

Matemaatikat peetakse raskeks aineks.

Tegelikult pole ta nii keeruline, kui usutakse. Arvan, et matemaatika on lihtsam kui malemäng. Mõned kindlasti ei nõustu sellega, aga kui võtta gümnaasiumis mingi kursus või põhikoolis teema, siis on malemäng igal juhul keerulisem kui selle ühe teema äraõppimine.

Mõnele teeb matemaatika raskeks see, et loomingulisuse kõrval on seal ka paras annus rutiini. Kõikidel ametitel, näiteks politseinikel, arstidel, õpetajatel on omad rutiinsed tegemised. Õpilane kogeb seda rutiini matemaatikat õppides ja mujal samuti.

Oled üksteist aastat vedanud koolimatemaatika ühenduse ehk KMÜ tööd.

Tööd on palju, kolm suurt üritust igal aastal – suvel, sügisel ja talvel. Neile lisanduvad veel koolitused, kus on meile abiks olnud Eesti Matemaatika Selts. Meie ütleme suur selts, sest KMÜ on EMS-i sektsioon. Kui leiame mingi olulise teema, siis MTÜ kaudu saame kiiresti toimetada. Lisaks õpilastele mõeldud võistlused, mille korraldamisega tegeleme.

Kas projekti kirjutamine on veel väljakutse või juba tüütu kohustus?

Praegu tundub juba tüütu kohustusena. Innove projektidega oleme saanud palju raha oma töö jaoks. Kahjuks ei ole saanud taotleda raha riigist väljas käimiseks. Ka välisriigist lektori oleme kutsunud siia oma raha eest. Juba traditsioonilisi koolitusi saame suhteliselt odavalt aineliidus ära teha.

Kas matemaatikaõpetaja on selle 11 aasta jooksul muutunud?

Matemaatikaõpetajate päevadel Viimsis just vaatasin, et oleme endiselt kihvt seltskond. Aga kahjuks ei tule paljud õpetajad üritustele kohale ja tegelikult ei mahu ka. Mõni kool ongi nii toimetanud, et üks aktiivne käib kohal ja viib info teistele kätte. Viimastel üritustel on väga vähe uusi nägusid näha olnud.

Milliste harrastustega tegeled?

Harrastuseks on mul matemaatika. Tunnen rõõmu, kui leian uusi ülesandeid. Klassijuhatajana olen viinud kõik oma klassid teatrisse ja nad on jäänudki teatris käima. Viimase klassiga lugesime oma kolme aasta teatriskäigud kokku ja saime 12.

Mulle meeldib ka reisida. Olen armunud Hiiu maasse, mulle meeldib Võrumaa. Väga kaugale ma ei sõidaks, Euroopast mulle piisab. Näiteks Norras ja Šveitsis võiksin käia lõputult. Mäed ja

vesi tõmbavad mind, turistide tõmbekeskused mitte. Mulle piisab sellest, kui saan ronida kaks tundi mäkke ja avastada, et ülevalt avaneb väga ilus vaade.

Kas sinu lapsed ja lapselapsed jagavad su matemaatikavaimustust?

Kõik mu kolm last on lõpetanud Treffneri gümnaasiumis reaalklassi ning kahele neist olen olnud matemaatikaõpetaja ja klassijuhataja. Keskmisel lapsel on õnnestunud minust mööda minna. Matemaatikaga ei ole olnud probleeme mitte ühelgi. Ja kui omad lapsed ütlevad, et olin hea õpetaja, siis see on ikka kõige suurem kiitus, sest nemad on tavaliselt kõige kriitilisemad. Õpetajateks ei ole nad läinud, kuid õpetamise maitse on koolitajatena suhu saanud. Lapselapsed on veel väikesed, kuid kommidega suudavad juba liitalutada küll.

(ANNE AASAMETSA intervjuu HELE KIISELIGA ilmus Õpetajate Lehes 19. veebruaril 2016.)